Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

KEHA/4401/2018

21.1.2019

Hallintovaliokunta

Hallintovaliokunta keskiviikko 23.01.2019 klo 10:15 / HE 224/2018 vp / Asiantuntijapyyntö

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa. Tavoitteena on, että jatkossa henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa säädettäisiin yhdessä nykyaikaisen henkilötietolain vaatimukset täyttävässä laissa, joka täydentää Euroopan unionin tietosuoja-asetusta, tietosuojalakia ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavaa lakia.

Uudenmaan ELY-keskus ja Uudenmaan TE-toimisto haluavat ottaa esille seuraavat lakiesityksen kohdat

ELY-keskusten ja TE-toimiston tehtävien näkökulmasta esitykseen on tehty tarpeellisia täydennyksiä henkilötietojen käsittelyn osalta, jotka koskevat ELY-keskusten ja TE-toimistojen oleskelulupatehtäviin liittyvien henkilötietojen käsittelyä sekä kuntaan osoittamista. 3 §:n yhteisrekisterienpitäjien joukossa on mainittu elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset sekä työ- ja elinkeinotoimistot. Kunkin rekisterinpitäjän toimivalta käsitellä henkilötietoja perustuu kyseisen viranomaisen toimivaltaa koskeviin säännöksiin.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset toimisivat rekisterinpitäjänä silloin, kun ne käsittelevät henkilötietoja osoittaessaan henkilön kuntaan ja tehdessään osapäätöksen yrittäjän oleskelulupahakemukseen.

Työ- ja elinkeinotoimistot toimisivat rekisterinpitäjänä silloin, kun ne käsittelevät henkilötietoja tehdessään osapäätöksen työntekijän oleskelulupahake-

mukseen ja päättäessään ulkomaalaislain 187 §:ssä säädetystä työntekijän oleskeluluvan myöntämisestä pidättäytymisestä.

Kannatamme esitystä, jolla on laajennettu niitä mahdollisuuksia, joiden avulla hallintoa voitaisiin jatkossa sujuvoittaa ja tehostaa mm. automaattisen käsittelyn avulla. Laissa (20 §) säädettäisiin siitä, että Maahanmuuttovirasto voisi ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmässä tehdä päätöksen täysin automatisoidusti, jolloin tietojärjestelmä suorittaisi kaikki asiankäsittelyn ja päätöksenteon vaiheet ilman, että kukaan luonnollinen henkilö käsittelee asiaa. Päätöksenteon perustuminen automaattiseen käsittelyyn ei olisi mahdollista, mikäli asian laatu tai laajuus, yhdenmukainen kohtelu, lapsen etu taikka muu erityinen syy niin edellyttäisi.

Lausunnolla olevassa hallituksen esityksessä on todettu, että Maahanmuuttoviraston toimivaltaan kuuluvista asioista erityisesti myönteisiä päätöksiä voisi tehdä menettelyssä, joka perustuu automaattiseen käsittelyyn. Myös kielteisiä päätöksiä olisi mahdollista tehdä automaattisessa käsittelyssä silloin, kun päätös ei sisältäisi harkintavaltaa. Tällaisia ovat esimerkiksi päätökset, joissa toisen viranomaisen, esimerkiksi TE-toimiston, tekemästä kielteisestä osapäätöksestä seuraa lain mukaan kielteinen oleskelulupapäätös.

Lausunnolla olevan hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa 3 §.n kohdalla viimeisessä kappaleessa mainittu " Ulkomaalaisrekisterilain 3 §:n 3 momentista poiketen rekisterinpitäjiä eivät jatkossa enää olisi Tulli, **työ- ja elinkeinotoimistot,** vankeinhoitoviranomaiset, yhdenvertaisuusvaltuutettu, korkein hallinto-oikeus ja alueelliset hallinto-oikeudet. Näiden viranomaisten tiedonsaantioikeus perustuisi jatkossa viranomaisten omiin tiedonsaantioikeuksiin yhdessä tämän lain 13 §:ssä säädettävään tiedon luovuttamista koskevaan sääntelyyn. Se, että työ- ja elinkeinotoimistot mainitaan tässä kohdassa on ELY-keskuksen käsityksen mukaan ristiriidassa muun tekstin ja pykäläehdotuksen kanssa.

Esityksen on todettu olevan riippuvainen eduskunnassa käsiteltävänä olevasta lakiehdotuksesta (HE 14/2018 vp) maakuntauudistuksen täytäntöönpanosta

sekä valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleenorganisoinnista. Hallituksen esityksessä (HE 14/2018 vp) ehdotetaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tehtävien siirtoa hallituksen esityksellä maakuntien perustamiseksi ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi (HE 15/2017 vp) perustettaville maakunnille. Edellä mainittuihin esityksiin sisältyvien lakiehdotusten osalta olisi varmistettava tarvittavin osin terminologian yhteensovittaminen eduskuntakäsittelyn aikana. Käsityksemme ja tämänhetkisen tiedon mukaan tämä tarkoittaisi käytännössä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus -termin korvaamista maakunta-termillä.

TE-toimistojen käytännön asiakastyön kannalta tärkeitä henkilötietojen käyttötarkoituksia ovat 1 § mainitut ulkomaalaiset maahantuloa ja maastalähtöä sekä oleskelua koskevien asioiden käsittely sekä niitä koskeva päätöksenteko ja valvonta. Myös ilman huoltajaa olevan lapsen edustajatoimintaa koskevat tiedot ovat esimerkiksi asiakastapaamisien järjestämiseksi oleellisia. Kotoutujien ja ulkomaalaisten asiakkaiden palvelua asiakkaan näkökulmasta on nopeuttanut ja yksinkertaistanut nykyisen laajuinen tiedonsaantioikeus UMA-järjestelmästä. Asiakkaalta ei jouduta kirjeitse pyytämään erikseen oleskelulupadokumentteja, hakemuksien vireillepanotodistuksia jne., eikä asiakkaan palvelun alkaminen tai jatkuminen esty tai viivästy puuttuvien dokumenttien vuoksi. TE-toimiston asiakaspalvelunäkökulmasta tiedonsaanti on tärkeää säilyttää nykyisessä laajuudessaan ja myös tiedot 1§ 1 momentin 2 kohdan osalta ovat tarpeellisia. Kohta koskee Suomen kansalaisuuden saamista, säilyttämistä, menettämistä ja kansalaisuudesta vapautumista sekä kansalaisuusaseman määrittämistä koskevien asioiden käsittelyä ja päätöksentekoa.

Vastaanottolain 39 § lisätään uusi momentti 4, jossa säädetään, että edustajatoiminnan ohjaus, neuvonta ja valvonta (ennen seuranta) kuuluvat Maahanmuuttovirastolle. On myös huomioitava, että vastaavat tehtävät tulee olla elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilla (tai muulla tehtävää hoitavalla viranomaisella) oleskeluluvan saamisen jälkeen.

Kotoutumislain muutettavassa pykälässä (87§) edustajien tiedonsaanti-oikeuden osalta listasta puuttuu perheryhmäkodit ja ELY-keskukset. Lainsäätäjän tulee harkita onko tarpeen säätää edustajille oikeus saada välttämättömät tiedot myös näiltä viranomaisilta.

Anna Viitanen

yksikön päällikkö

Uudenmaan ELY-keskus

Jarmo Ukkonen

johtaja

Uudenmaan TE-toimisto